

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ: РЕАЛЬНІСТЬ ТА ІЛЮЗІЇ (ДО 10-РІЧЧЯ НАБУТТЯ ЧИННОСТІ)

Анотація. Стаття присвячена дослідженню проблемних теоретичних та практичних питань функціонування чинного КПК України впродовж десятиліття з часу набуття його чинності.

У статті доводиться, що більшість проблем з реалізацією чинного КПК, пов'язані, насамперед, не з недосконалістю його процесуальних норм чи окремих інститутів, а передодсім з незавершеністю реформи усієї системи кримінальної юстиції і кожного з її суб'єктів (структурних елементів): суду, прокуратури, органів досудового розслідування, адвокатури, зокрема, які в механізмі реалізації норм чинного КПК України при досягненні мети та виконанні завдань кримінального провадження, як невід'ємні взаємопов'язані елементи цілісної системи, відіграють ключову роль.

Наголошується на тому, що розбудовуючи Україну як правову демократичну державу, в основі діяльності якої має бути принцип верховенства права, що відповідає ідеології справедливості, слід дбати, насамперед, про створення високопрофесійної ефективної системи кримінальної юстиції, діяльність якої ґрунтується на верховенстві права. Без такої системи кримінальної юстиції жодні зміни та доповнення до чинного КПК України і навіть його заміна на іншу модель кримінального процесу не дадуть бажаного результату.

На підставі системного аналізу діяльності органів кримінальної юстиції та виявлених недоліків у їх функціонуванні пропонуються організаційно-правові зміни до удосконалення їх діяльності: оптимізація структури; укомплектування кваліфікованими прокурорськими кадрами, які б відповідали критеріям компетентності та доброчесності; оптимізація завантаженості; забезпечення процесуальних та організаційних гарантій незалежності; підвищення відповідальності за вчинені чи допущені ними порушення процесуального законодавства та інше неналежне виконання ними своїх повноважень; усуненням ризиків корумпованості при здійсненні ними своїх повноважень; посилення громадського контролю за їх діяльністю органів прокуратури; покращення адміністрування в умовах воєнного стану; впровадження електронного документообігу та електронного кримінального провадження.

Пропонується зупинити безсистемну й перманентну зміну кримінального процесуального законодавства, яка негативного впливає на кримінальну процесуальну політику держави й не сприяє належному рівню якості здійснення правосуддя у сфері кримінальної юстиції, доступу до правосуддя, підриває авторитет у суспільстві до кримінальної процесуальної політики держави, викликає до неї недовіру громадськості.

Зазначається, що доповнення чи зміни до чинного КПК України мають бути науково-обґрунтованими та відповідати потребам практики, а також створювати гарантії прав усіх учасників кримінального провадження.

Для підвищення ефективності окремих норм та інститутів чинного КПК обґрунтовується необхідність змін та доповнень до окремих його норм, зокрема ст. 214, 233 КПК України.

Доводиться, що на стадії досудового розслідування сторони кримінального провадження, обґрунтовуючи свої правові позиції, оперують доказами.

Ключові слова: суд, прокурор, слідчий, дізнавач, детектив, оперативно-розшукова діяльність, захисник, докази, доказування.

Постановка проблеми. Важливе значення в реалізації державної політики України у сфері кримінальної юстиції відводиться Кримінальному процесуальному кодексу України (далі КПК) як систематизованому зведенню кримінальних процесуальних норм, які докладно регламентують порядок кримінального провадження і спрямовані на забезпечення досягнення мети та виконання завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК).

20 листопада цього року ми відзначимо десятилітній ювілей з набуття чинності чинного КПК України, який був прийнятий Верховною Радою України 13 квітня 2012 року і набрав чинності 20 листопада 2012 року. Цей ювілей дає нам привід для підбиття підсумків й оцінок ефективності норм та інститутів чинного КПК в діяльності правоохоронних, правозахисних та судових органів впродовж десятиліття, для встановлення того, чи є чинний КПК України надійним правовим механізмом боротьби з сучасною злочинністю, яка набуває рис професійності, транснаціональності тощо¹, чи є чинний КПК України надійним правовим механізмом захисту прав, свобод і законних інтересів усіх учасників кримінального провадження.

Десятилітній ювілей з набуття чинності чинного КПК це привід для вироблення пропозицій щодо подальшого удосконалення тих чи інших норм та інститутів чинного КПК для підвищення їх ефективності в досягненні мети та завдань кримінального провадження, а також для удосконалення організації системи кримінальної юстиції України від якої безпосередньо залежить ефективність реалізації норм чинного КПК України.

На жаль, цей ювілей з набуття чинності чинного КПК ми відзначаємо під

час загарбницької агресивної війни, яку розв'язав путінський кривавий режим 24 лютого цього року проти незалежної України у зв'язку з її євроатлантичним вибором. Стан війни, у якому наразі перебуває Україна, та невизначеність перспектив цієї війни в часовому просторі, безперечно потребує й переосмислення організації системи органів кримінальної юстиції та суттєвих змін і доповнень чинного КПК України до умов воєнного стану.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Проблемним питанням чинного КПК України впродовж десятиліття присвячено тисячі наукових публікацій, у тому числі й монографій, докторських, кандидатських дисертацій, науково-практичних коментарів, науково-практичних посібників, наукових статей, наукових доповідей, що є вагомим внеском в удосконалення норм та інститутів чинного КПК України.

Серед їх авторів слід відзначити таких провідних вчених-процесуалістів України, докторів юридичних наук, професорів як: Ю.П. Аленін, Н.Р. Бобченко, В.В. Вапнярчук, І.В. Гловюк, В.О. Гринюк, Ю.М. Грошевий, В.Г. Дрозд, О.М. Дроздов, О.В. Капліна, Г.Р. Крет, О.П. Кучинська, Л.М. Лобойко, Є.Д. Лук'янчиков, М.М. Михеєнко, В.В. Назаров, В.Т. Нор, О.О. Подобний, В.О. Попелюшко, І.В. Рапікова, І.В. Рогатюк, Д.Б. Сергєєва, М.В. Сіроткіна, О.С. Старенький, С.М. Стахівський, А.В. Столітній, О.Ю. Татаров, Г.В. Терятник, В.М. Тертишник, В.М. Трофименко, Л.Д. Удалова, Ж.В. Удовенко, В.І. Фаринник, Д.М. Цехан, М.С. Цуцкірідзе, С.С. Чернявський, А.М. Черняк, С.Л. Шаренко, А.В. Шевчишен, О.Г. Шило, Д.О. Шумейко, М.Є. Шумило, В.М. Юрчишин, О.О. Юхно, О.Г. Яновська, та ін.

¹ М.А. Погорецький, Організована злочинність: тенденції розвитку та заходи протидії (2007) 16 *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 99–110; М.А. Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007) 5.

Особливу вагому роль в удосконаленні чинного КПК України впродовж десятиліття відіграв чисельний корпус талановитих вітчизняних докторантів, аспірантів, здобувачів освітнього рівня доктора філософії.

Фундаментальні праці вітчизняних метрів-процесуалістів та їх учнів, які виконані під керівництвом та консультуванням своїх вчителів, мають неоціненне значення для теорії кримінального процесу, криміналістики, оперативно-розшукової діяльності, для організації системи кримінальної юстиції для законотворчості та правозастосування.

Водночас, незважаючи на велику кількість публікацій, спрямованих на удосконалення чинного КПК України, чисельні зміни та доповнення до нього (впродовж десятиліття їх понад 1 тис.), на сьогодні у науковців і практиків виникає багато нарікань та претензій до ефективності окремих норм та інститутів чинного КПК України. Висловлюються навіть радикальні пропозиції щодо розробки та прийняття нового КПК України або ж щодо повернення до КПК України 1960 року, чи відродження окремих правових інститутів КПК України 1960 року (дослідчої перевірки, стадії порушення кримінальної справи тощо) і скасування окремих норм та інститутів чинного КПК України (строків досудового провадження, судового контролю за окремими обмеженнями конституційних прав та свобод людини на досудовому розслідуванні тощо).

Метою статті є дослідження проблемних питань функціонування чинного КПК України та обґрунтування пропозицій щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження та його основні результати.

Зважаючи на те, що впродовж роботи над проектом чинного КПК України в складі різних авторських колективів, та впродовж дії чинного КПК мною висловлювалися авторські позиції на низку його проблемних питань, а також розкривалися причини, умови й генезис окремих норм та інститутів чинного КПК України, висвітлювалася історія його прийняття¹, продовжуючи розвиток своїх авторських позицій, та ідей, з урахуванням обмеженості обсягу статті, висвітлюю коротко лише ті із них, які, на мій погляд, є найактуальнішими і такими, що потребують першочергового вирішення в сучасних умовах сьогодення.

Передусім, зазначу, що більшість проблем з реалізацією чинного КПК, пов'язані, насамперед, не з недосконалістю його процесуальних норм чи окремих інститутів, як помилково, на мою думку, вважають багато правників, а, передусім, – з незавершеністю реформи усієї системи кримінальної юстиції і кожного з її суб'єктів (структурних елементів): суду, прокуратури, органів досудового розслідування, адвокатури, зокрема, які в механізмі реалізації норм чинного КПК України при досягненні мети та виконанні завдань кримінального провадження, як невід'ємні взаємопов'язані елементи цілісної системи, відіграють ключову роль.

В цьому контексті Отто фон Бісмарк ще в XIX ст. слушно зазначав, що з поганими законами і хорошими посадовцями цілком можна правити країною. Але якщо посадовці погані, то не допо-

¹ М. А. Погорецький, Новий КПК України: політичні, теоретичні та юридичні питання (2009) 2 *Право України* 29–35; М. А. Погорецький, Новий КПК України повинен ґрунтуватися на європейських стандартах і національних традиціях (2010) 3 *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 241–250; М. А. Погорецький, Новели проекту нового КПК України і проблеми їх реалізації у правозастосовній діяльності (2012) 1 (27) *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 208–216; М. А. Погорецький, Новели проекту нового КПК України щодо стадії досудового розслідування й заходи забезпечення їх реалізації в правозастосовній діяльності. *Проблеми формування кримінального процесуального законодавства України в контексті європейських стандартів*: тези доповідей та повідомлень наукового семінару (13 березня 2012 р., м. Київ) (Харків, Видавець Д. В. Строчков, 2012) 12–17; М. А. Погорецький, П'ять років чинності кримінального процесуального кодексу: уроки для правотворчої діяльності (2017) 3 *Вісник кримінального судочинства* 11–27; М. А. Погорецький, Кримінальний процес: поняття та його наукове і практичне значення (2021) 3–4 *Вісник кримінального судочинства* 28–31.

можуть і найкращі закони¹. Ця теза відомого правника й державного діяча минулого є актуальною й сьогодні в умовах розбудови сучасної України як правової демократичної держави.

Тому, розбудовуючи України як правову демократичну державу, в основі діяльності якої має бути принцип верховенства права, що відповідає ідеології справедливості, слід дбати, насамперед, про створення високопрофесійної ефективної системи кримінальної юстиції, діяльність якої ґрунтується на верховенстві права. Без такої системи кримінальної юстиції жодні зміни та доповнення до чинного КПК України і навіть його заміна на іншу модель кримінального процесу не дадуть бажаного результату.

Верховенство права, зазначається у Доповіді Венеціанської комісії № 512/2009 «Про верховенство права» (the Rule of Law), яка прийнята на 86-й пленарній сесії 25–26 березня 2011 р.², містить вісім «інгредієнтів»: (1) доступність закону (в тому значенні, що закон має бути зрозумілим, чітким та передбачуваним); (2) питання юридичних прав мають бути вирішені нормами права, а не на основі дискреції; (3) рівність перед законом; (4) влада має здійснюватися у правомірний, справедливий та розумний спосіб; (5) права людини мають бути захищені; (6) мають бути забезпечені засоби для розв'язання спорів без надмірних матеріальних витрат чи надмірної тривалості; (7) суд має бути справедливим; (8) дотримання державою

як її міжнародно правових обов'язків, так і тих, що обумовлені національним правом (п. 37).

Системно-порівняльний аналіз генезису кримінальної юстиції України дає підстави для висновку, що за весь час існування України як незалежної суверенної держави чисельні спроби створити високопрофесійну ефективну систему кримінальної юстиції з нульовою толерантністю до корупції, діяльність якої ґрунтувалася б на верховенстві права, чисельні реформи суду, прокуратури, органів досудового розслідування, адвокатури, створення антикорупційного суду, САП, НАБУ, ДБР, БЕП, не дали на сьогодні очікуваних результатів, що закономірно негативно впливає й на реалізацію норм чинного КПК України.

Тому замість того, щоб створити ефективну систему кримінальної юстиції згідно зі стандартами правової держави³, законодавцями до чинного КПК впродовж його дії вносяться безсистемно, без належного доктринального обґрунтування фахівцями чисельні зміни та доповнення, які самі по собі, без створення ефективної системи кримінальної юстиції як головного рушійного елементу в реалізації норм чинного КПК України, не здатні підвищити ефективність його норм в боротьбі зі злочинністю та в захисті прав особи в кримінальному провадженні.

Слід врахувати й те, що безсистемна й перманентна зміна кримінального процесуального законодавства негативно

¹ Див: Institute of Slowly and Painfully Working Out the Surprisingly Obvious <<https://konstantinus.com/articles/z-ropanimi-zakonami-i-dobrimi-chinovni/>> дата звернення 14.06.2022; М А Погорецький, П'ять років чинності кримінального процесуального кодексу: уроки для правотворчої діяльності (2017) 3 *Вісник кримінального судочинства* 11.

² Європейська комісія «За демократію через право» (Венеційська комісія). Верховенство права: доповідь, схвалена Венеційською Комісією на 86-му пленарному засіданні (Венеція, 25–26 березня 2011 року) 10 *Права України* 168–184.

³ Magna Carta 1215 (Белика хартія вольностей) <<https://www.nationalarchives.gov.uk/education/resources/magna-carta/british-library-magna-carta-1215-runnymede/>> дата звернення 14.06.2022; Bill of Rights 1689 <https://avalon.law.yale.edu/17th_century/england.asp> дата звернення 14.06.2022; «The Rule of Law», definition. Stanford Encyclopedia of Philosophy <<https://plato.stanford.edu/entries/rule-of-law/>> дата звернення 14.06.2022; «Rule of law», Definition, Implications, Significance, & Facts. Encyclopedia Britannica <<https://www.britannica.com/topic/rule-of-law>> дата звернення 14.06.2022; Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ, Протокол від 04.11.1950 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text> дата звернення 14.06.2022; Європейська соціальна хартія (переглянута). Рада Європи; Хартія, Міжнародний документ від 03.05.1996 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text> дата звернення 14.06.2022.

впливає на кримінальну процесуальну політику держави, не сприяє належному рівню якості здійснення правосуддя у сфері кримінальної юстиції, доступу до правосуддя¹, підриває авторитет у суспільстві до кримінальної процесуальної політики держави, викликає до неї недовіру громадськості.

Здійснюючи реформування кримінальної юстиції, слід виходити із того, що відповідно до чинної Конституції України, суди (статті 124–130¹), прокуратура (ст. 131¹), адвокатура (ст. 131²) є складовою єдиної системи – правосуддя (розділ VIII)².

Виходячи із змішаного типу вітчизняного кримінального процесу (змагального на судових стадіях, та змішаного з розширенням змагальних засад на стадії досудового розслідування), який визначив чинний КПК України, ефективність усієї системи кримінальної юстиції залежить від кожного її елементу: від органів досудового розслідування, від прокуратури, від адвокатури, від суду. Тому неефективність будь-якого елемента цілісної системи кримінальної юстиції впливатиме й на усю її систему і у підсумку – на належний рівень якості правосуддя у сфері кримінальної юстиції, на захист прав особи органами кримінальної юстиції.

Результати проведеного нами анкетування в грудні 2021 року за спеціально розробленою анкетною свідчать про те, що усі органи кримінальної юстиції мають негативний баланс довіри у суспільстві³. Судам довіряють лише 20%, не довіряють – 45% (решта не мають визначеного

ставлення) (баланс – 25%). Прокурорам довіряють лише 18%, не довіряють – 65% (решта не мають визначеного ставлення) (баланс – 47%). Національній поліції довіряють лише 26%, не довіряють – 58% (решта не мають визначеного ставлення) (баланс – 32%). Державному бюро розслідувань довіряють лише 32%, не довіряють – 38% (решта не мають визначеного ставлення) (баланс – 6%). Службі безпеки України довіряють лише 23%, не довіряють – 62% (решта не мають визначеного ставлення) (баланс – 39%). Національному антикорупційному бюро довіряють лише 25%, не довіряють – 54% (решта не мають визначеного ставлення) (баланс – 29%).

Тому, перш ніж, удосконалювати чинний КПК України шляхом внесення до нього відповідних змін та доповнень, слід належну увагу приділити удосконаленню системи органів кримінальної юстиції і, зокрема, кожного його суб'єкта (елемента цілісної системи) відповідно до їх функціонального призначення.

В системі органів кримінальної юстиції ключову роль відіграє суд. Для неупереджених правників, політиків, громадянського суспільства аксіомою є те, що лише високопрофесійний, некорумпований та незалежний суд (судова система) може належним чином здійснювати правосуддя.

Чи створений в Україні, за роки її незалежності, суд, який є незалежним, високопрофесійним, який має нульову толерантність до корупції? Питання для багатьох є риторичним, а для правників-реалістів, фахівців в галузі

¹ М А Погорецький, І С Гриценко, Право на справедливий суд (2012) 91 *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки* 4–7; М А Погорецький, Доступ до правосуддя у практиці Європейського суду з прав людини. *Організація роботи та адміністрування в господарських судах України*: матеріали науково-практичної конференції (м. Харків, 23–34 квітня) (Харків, 2013) 123–129; М А Погорецький, О Г Яновська, Відкритість та прозорість судової системи: проблеми реалізації міжнародних стандартів в Україні (2013) 3 *Право і громадське суспільство* <<http://lcslaw.knu.ua/2013-2.pdf>> дата звернення 16.06.2022.

² Конституція України: Закон України 28.06.1996 № 254к/96-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>> дата звернення 16.06.2022.

³ В ході проведеного дослідження нами за спеціально розробленою анкетною опитано 2500 респондентів різних регіонів України, окрім Автономної республіки Крим, Луганської й Донецької областей із числа працівників оперативних підрозділів Національної поліції, Служби безпеки України, Державного бюро розслідування, детективів Бюро економічної безпеки України, а також слідчих, керівників органів досудового розслідування, прокурорів, адвокатів, суддів.

кримінальної юстиції та громадськості, виходячи із її ставлення да довіри до вітчизняного суду, відповідь на це питання однозначна, – ні.

Однією з найбільших проблем в діяльності судової системи є тривалий кадровий некомплект суддів. На початок повномасштабного вторгнення рф в Україну залишалися вакантними понад 1,5 тис. суддів (понад 25% від граничної кількості посад). При цьому кількість вакантних посад продовжує суттєво збільшуватися. Кадровий некомплект суддів – це очевидна проблема, яка не лише ускладнює своєчасний доступ громадян до правосуддя, але і ставить під загрозу подальше функціонування судової влади в Україні. Наприклад, у 2022 році судді із тих судів, які опинилися на окупованих територіях, відряджалися не лише «слідом за справами», але й у суди, де взагалі не могло здійснюватися судочинство – через брак або повну відсутність суддів. Так, на початок квітня в Україні 3 суди не здійснюють правосуддя у зв'язку з відсутністю повноважень суддів, 54 суди розташовані на тимчасово непідконтрольній Україні території та не здійснюють правосуддя, у 12 судах на сьогодні фактично працює один суддя, а 2 судді працюють у 67 судах.

Разом з тим, заповнення вакансій відрядженими суддями – проміжне рішення, адже системно запустити процес кадрового наповнення судової системи може лише формування Вищої кваліфікаційної комісії суддів (ВККС), яка не працює з 2019 року.

Впродовж незалежності України судова система постійної зазнає тиску з боку інших гілок влади, що підтверджується численними публікаціями в ЗМІ¹ та 88% опитуваних нами респондентів із числа суддів, прокурорів, слідчих та адвокатів.

Отже, на мій погляд, на сьогоднішню судову владу² в Україні не має належних гарантій незалежності й нездатна належним чином виконувати функцію правосуддя та не забезпечує конституційне право громадян на справедливий суд³.

Основними організаційно-правовими заходами для створення умов її належного функціонування, на нашу думку, є такі: а) відновлення роботи Вищої ради правосуддя (ПРП), яка зупинила свою діяльність 22 лютого 2022 року; б) відновлення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів (ВККС), яка з набранням чинності 7 листопада 2019 року Законом «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування»⁴, до 24 лютого 2022 року не працювала 26 місяців; в) укомплектування усіх судів кримінальної юстиції суддями та працівниками апарату суду за спрощеними й скороченими процедурами; г) посилення гарантій професійної незалежності суддів з одночасним усуненням ризиків їх корумпованості; д) забезпечення розумних строків розгляду кримінальних справ; е) забезпечення поваги до суду, рівності перед судом та взаємоповаги між судом та сторонами; є) посилення

¹ Т Оксюта, Виконавча та законодавча гілки влади мають уникати критики, яка може підірвати незалежність суду <https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/shchorichna_dopovid_za_2017_rik_.pdf> дата звернення 18.06.2022.

² М А Погорецький, І С Гриценко, Судова влада в Україні: до визначення поняття (2012) 2 *Право і суспільство* 23–27.

³ М А Погорецький, І С Гриценко, Право на справедливий суд (2012) 91 *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки* 4–7; М А Погорецький, Доступ до правосуддя у практиці Європейського суду з прав людини. *Організація роботи та адміністрування в господарських судах України*: матеріали науково-практичної конференції (м. Харків, 23–34 квітня) (Харків, 2013) 123–129; Закон України «Про судоустрій і статус суддів»: науково-практичний коментар / М А Погорецький, О З Хотинська-Нор, О Г Яновська та ін.; за заг. ред. М А Погорецького, О З Хотинської-Нор та О Г Яновської (Київ, Алерта, 2019) 31–35.

⁴ Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування: Закон України від 07.11.2019 № 193-IX <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/193–20#Text>> дата звернення 18.06.2022.

громадського контролю за діяльністю судової системи; ж) покращення адміністрування судової системи в умовах воєнного стану; з) впровадження електронного суду.

Однією з основних проблем в реалізації норм чинного КПК України є незавершеність реформи прокуратури, а відтак прокурори на сьогодні не здатні належним чином виконувати свої функції в кримінальному процесі¹ як на стадії досудового розслідування, про що вказують 86% опитуваних нами респондентів із числа слідчих, керівників слідчих підрозділів, адвокатів та суддів, так і на судових стадіях, на що вказують 78% опитуваних нами адвокатів та суддів, що негативно впливає на реалізацію ними норм чинного КПК України.

На жаль, як і на 5-річчя чинного КПК², так і на його десятиріччя мусимо констатувати, що новели чинного КПК³, щодо статусу прокурора в кримінальному провадженні як головного суб'єкта сторони обвинувачення на практиці повністю не реалізовані і що головна причина в цьому саме у відсутності належної організації діяльності системи прокуратури, що на сьогодні не дає можливості

прокурору належним чином виконувати свої функції в кримінальному процесі.

На сьогодні можемо констатувати відсутність належного прокурорського нагляду за здійсненням нагляду за законністю оперативно-розшукової діяльності⁴, що не сприяє її ефективності у виявленні та документуванні ознак кримінального провадження, використанню її результатів у кримінальному провадженні⁵ та забезпеченні органів досудового розслідування належною доказовою інформацією. прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням⁶, що негативно впливає на якість досудового провадження та на якість судових проваджень.

Прокуратура України впродовж останні 10 років постійно перебуває в стані реформ, що не дозволяє її належним чином виконувати свої функції у сфері кримінальної юстиції. До Закону України «Про прокуратуру»⁷ за останнє десятиліття вносилися багаторазово зміни та доповнення, у тому числі й такі, які відверто дискредитували як інститут прокуратури, так і посаду Генерального прокурора. Зокрема, щоб з політичних

¹ М. А. Погорецький, Прокурор у кримінальному процесі: щодо визначення функцій (2015) 6 *Право України* 86–95.

² М. А. Погорецький, П'ять років чинності кримінального процесуального кодексу: уроки для правотворчої діяльності (2017) 3 *Вісник кримінального судочинства* 11–27.

³ М. А. Погорецький, Новели проекту нового КПК України і проблеми їх реалізації у правозастосовній діяльності (2012) 1 (27) *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 208–216; М. А. Погорецький, Новели проекту нового КПК України щодо стадії досудового розслідування й заходи забезпечення їх реалізації в правозастосовній діяльності. *Проблеми формування кримінального процесуального законодавства України в контексті європейських стандартів*: тези доповідей та повідомлень наукового семінару (13 березня 2012 р., м. Київ) (Харків, Видавць Д. В. Строков, 2012) 12–17.

⁴ М. А. Погорецький, Прокурорський нагляд за оперативно-розшуковою діяльністю (2000) 10 *Вісник Ун-ту внутр. справ* 117–125; М. А. Погорецький, Повноваження прокурора при здійсненні нагляду за оперативно-розшуковою діяльністю. *Реформування органів прокуратури України: проблеми і перспективи*: матеріали. міжн. наук.-практ. конф. (2–3 жовт. 2006 р., Київ, Вид-во Ген. прокуратури України) (Акад. прокуратури України, 2007) 124–127.

⁵ М. А. Погорецький, І. О. Сухачова, Прокурорський нагляд за законністю використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності на досудових стадіях кримінального процесу (2010) 4 *Вісник Акад. прокуратури* 64–70; М. А. Погорецький, Об'єкт і предмет прокурорського нагляду за оперативно-розшуковою діяльністю (2002) 12 *Підприємництво, господарство і право* 127–130; М. А. Погорецький, Судовий контроль і прокурорський нагляд за використанням протоколів оперативно-розшукових заходів як доказів у кримінальному процесі (2003) 2 *Вісник Верховного Суду України* 32–38.

⁶ М. А. Погорецький, Прокурор у кримінальному процесі: щодо визначення функцій (2015) 6 *Право України* 86–95; М. А. Погорецький, Ю. А. Кушнерик, Процесуальне керівництво провадженням слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування грабів та розбій (2014) 1 (6) *Право і громадське суспільство* <<http://icslaw.knu.ua/2014-1.pdf>> дата звернення 18.06.2022.

⁷ Про внесення змін до деяких законодавчих актів відносно діяльності Генеральної прокуратури України: Закон України від 11.05.2016 р. № 4645 <https://ips.ligazakon.net/document/view/jh31100a?an=14&ed=2016_05_11> дата звернення 18.06.2022.

мотивів на посаду Генерального прокурора України призначити політика, який не мав ані юридичної освіти, ані відповідної компетенції й дискредитував себе на попередній найвищій посаді в правоохоронному органі та був притягнутий за зловживання до кримінальної відповідальності, ухваленим Законом передбачалося, що на посаду Генерального прокурора може бути призначений громадянин України, який має *вищу освіту* (виділено мною – М. П.), замість *вищої юридичної освіти* (виділено мною – М. П.), а також стаж роботи в області права або досвід роботи в законодавчому і правоохоронному органі не менше 5 років, замість 10 років, як це було в попередній і нинішній редакціях Закону України «Про прокуратуру».

Не додала авторитету ані прокуратури, ані практика призначення на посади в прокуратурі політично вмотивованих осіб без належного професійного досвіду, знань і якостей для виконання відповідних посадових обов'язків, а також їх відповідності критеріям компетентності та доброчесності та звільнення з посад, а також скасування конкурсів та звільнення з посад переможців цих конкурсів з політичних мотивів.

Великою проблемою реалізації повноважень прокурора як процесуального керівника є надмірна завантаженість прокурорів. Так, якщо в перші роки дії чинного КПК України в провадженні процесуального керівника перебувало до 100 кримінальних проваджень, то на сьогодні в провадженні окремих процесуальних керівників перебуває до 1 тис. кримінальних проваджень, що є не можливим процесуальними керівниками належно виконувати свої повноваження. При цьому слід звернути увагу на те, що в провадженні прокурорів-процесуальних керівників країн ЄС, наприклад у ФРН, перебуває в середньому 6–8 кримінальних проваджень¹.

Недостатня компетентність та велика завантаженість негативно впливає й на виконання прокурором своїх повноважень в судових інстанціях під час підтримання прокурорами державного обвинувачення. Так із 78% опитуваних нами за спеціально розробленою анкету суддів та адвокатів, які негативно оцінили участь прокурора як державного обвинувача в суді, 42% респондентів назвали недостатнє знання прокурором матеріалів кримінального провадження, 28% – низьку професійну кваліфікацію, 8% – низьку виконавчу дисципліну.

У цьому контексті невідкладним є: а) оптимізація структури органів прокуратури; б) укомплектування органів прокуратури кваліфікованими прокурорськими кадрами, які б відповідали критеріям компетентності та доброчесності; в) оптимізація завантаженості процесуальних керівників; г) забезпечення процесуальних та організаційних гарантій незалежності процесуальних керівників від вищих посадових осіб органів прокуратури; д) підвищення відповідальності процесуальних керівників за вчинені чи допущені ними порушення процесуального законодавства та інше неналежне виконання нами своїх повноважень; е) усуненням ризиків корумпованості процесуальних керівників при здійсненні ними своїх повноважень; є) посилення громадського контролю за діяльністю органів прокуратури; ж) покращення адміністрування органів прокуратури в умовах воєнного стану; з) впровадження електронного документообігу в діяльності прокуратури, у тому числі у відносинах прокуратури з судами, органами досудового розслідування, підрозділами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність з дотримання правил таємного діловодства.

Нагальною є потреба в реформуванні Адвокатури України² як недержавного самоврядного інституту, що забезпечує

¹ М. А. Погорельський, П'ять років чинності кримінального процесуального кодексу: уроки для правотворчої діяльності (2017) 3 *Вісник кримінального судочинства* 11–27.

² Системні конфлікти, які виникають між РАУ та її окремими регіональними радами адвокатів, а також конфлікти й факти корупційний дій в окремих регіональних радах при видачі адвокатських посвідчень негатив

здійснення захисту від кримінального обвинувачення, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі¹. Для підвищення ефективності діяльності адвоката у кримінальному провадженні важливим є підвищення вимог до доступу до адвокатської професії, створення умов для постійного удосконалення професійної майстерності адвокатів, забезпечення гарантій їх професійної незалежності та гарантій дотримання ними професійної етики й адвокатської таємниці².

Для належної реалізації норм чинного КПК невідкладних змін потребує система органів досудового розслідування (слідства і дізнання), їх організаційна структура, система органів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність (далі – ОРД), зміст ОРД, зміна парадигми взаємозв'язку ОРД та досудового провадження, підходи до навантаження на слідчих, детективів, дізнавачів, удосконалення підвідомчості органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність та підслідності слідчих/детективів.

Проектом КПК 2012 р.³ передбачався перехід на нову модель досудового провадження – замість слідчих, які здійснювали досудове розслідування за КПК України 1960 р., передбачалося ввести інститут детективів, який мав поєднати в одній особі функції ОРД та досудового слідства, як це має місце в більшості західних країн.

Детектив – особа, яка здійснює пошук, виявлення, документування (фіксацію) ознак злочинів, а в разі їх встановлення як підстав, визначених ст. 214 КПК України, вносить відомості про них до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Введення інституту детективів мало спростити досудові процедури виявлення (пошук та фіксація, що належить до завдань ОРД, ст. 2 Закону про ОРД) та розслідування злочинів (Розділ III КПК), суттєво їх здешевити й зробити більш оперативними та ефективними. З введення інституту судового контролю та розширення змагальних засад на досудовому розслідуванні за рахунок розширення повноважень сторони захисту на отримання доказів в ході досудового розслідування мало б посилити й процесуальні гарантії⁴ прав особи на досудовому провадженні.

Проте з 2012 р. затягнувся на роки процес введення інституту кримінальних проступків до чинного КК України, що закономірно призвело до накопичення кримінальних проваджень у слідчих і стало на сьогодні одним із факторів неефективності досудового розслідування. Проте окрім надмірного навантаження (в окремих слідчих в провадженні на сьогодні перебуває до 1 тис. кримінальних справ), є й інші фактори неефективності досудового розслідування, зокрема: неналежна кваліфікація слідчих та детективів; відсутність на-

но впливає на авторитет Адвокатури України.

¹ М.А. Погорецький, О.Г. Яновська, Адвокатура України: підручник (Київ, Юрінком Інтер, 2014) 57–110; Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»: науково-практичний коментар / 2-ге вид. зі змін. та доповн. / М.А. Погорецький, О.З. Хотинська-Нор, О.Г. Яновська та ін.; за загред. М.А. Погорецького (Київ, Алерта, 2019) 255–267.

² М.А. Погорецький, Допуск адвоката як захисника до участі у кримінальних справах, матеріали яких становлять державну таємницю (2009) 3 (59) *Вісник Акад. правових наук* 209–220; М.А. Погорецький, О.Г. Яновська, Адвокатура України: підручник (Київ, Юрінком Інтер, 2014) 187–200, 220–245; М.А. Погорецький, М.М. Погорецький, Гарантії адвокатської таємниці у рішеннях Європейського суду з прав людини та їх імплементаційний вплив на кримінальне процесуальне законодавство України і правозастосовну практику (2016) 2 *Вісник кримінального судочинства* 77–87; Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»: науково-практичний коментар / 2-ге вид. зі змін. та доповн. / М.А. Погорецький, О.З. Хотинська-Нор, О.Г. Яновська та ін.; за заг. ред. М.А. Погорецького (Київ, Алерта, 2019) 112–124.

³ М.А. Погорецький, Новели проекту нового КПК України і проблеми їх реалізації у правозастосовній діяльності (2012) 1 (27) *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)* 208–216.

⁴ М.А. Погорецький, Поняття кримінально-процесуальних гарантій (2014) 2 (10) *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Право <<http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14pmakph.pdf>> дата звернення 20.06.2022.

лежних форм взаємодії слідчих/детективів з оперативними підрозділами, які виконують їх доручення на проведення оперативно-розшукових заходів та слідчих (розшукових) й негласних слідчих (розшукових) дій; відсутність у слідчих/детективів належних важелів впливу на осіб, які неналежно виконують їх вказівки та доручення; відсутність в системі кримінальної юстиції належного електронного документообігу, що ускладнює бюрократичні процедури між слідчими/детективами та оперативними підрозділами, прокурорами, слідчими суддями. Слідчим/детективам приходится по декілька днів, а то і тижні витратити на погодження, отримання дозволів, судових рішень на проведення відповідних слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій та заходів забезпечення кримінального провадження, що негативно впливає не лише на якість й оперативність досудового розслідування, оскільки окремі процесуальні дії при їх невчасному проведенні втрачають свій сенс, а й на захист прав осіб-учасників кримінального провадження.

На сьогодні відповідно до ст. 38 КПК України органами досудового розслідування є органи, що здійснюють досудове слідство і дізнання.

Система досудового слідства визначена ч. 2 ст. 38 КПК, відповідно до якої досудове слідство здійснюють: слідчі підрозділи: органів Національної поліції; органів безпеки; органів Державного бюро розслідувань; підрозділ детективів, підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України; підрозділи детективів органів Бюро економічної безпеки України.

Отже, відповідно до чинного законодавства на сьогодні в Україні є дві організаційні форми досудового розслідування: 1) *досудове слідство, яке здійснюється*

слідчими: органів Національної поліції; органів Служби безпеки України; органів Державного бюро розслідувань; 2) *досудове слідство, яке здійснюється детективами:* підрозділу детективів та підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України; детективами підрозділів детективів органів Бюро економічної безпеки України.

Давати оцінку ефективності діяльності детективам підрозділів детективів органів Бюро економічної безпеки України не має можливості, оскільки Бюро економічної безпеки України до цього часу ще не укомплектоване кадрами й не приступило до виконання своїх функцій.

Щодо досудової діяльності оцінки детективів НАБУ, то їх діяльність юридичною спільнотою та громадськістю оцінюється неоднозначно й подекуди кардинально протилежно¹. Для об'єктивної оцінки діяльності НАБУ необхідний відповідний аудит професійної комісії. Ефективність діяльності НАБУ є предметом окремого наукового дослідження.

Водночас слід зазначити, що за період свого функціонування НАБУ як інші органи правоохоронні органи, зокрема СБУ, невиправдано багато часу приділяє піар-акціям, нерідко перетворюючи буденну оперативно-слідчу роботу на шоу, викладаючи у ЗМІ результати процесуальних дій на початковому етапі розслідування (обшуків, доступу до речей та документів та ін.), у тому числі й НСРД, що, на мою думку, є негативною практикою, яка не лише може мати негативні наслідки для подальшого розгляду таких справ у суді з точки зору допустимості доказів тощо, а й порушує права осіб щодо яких проводяться такі процесуальні дії, а також юридичну етику.

Питання ефективності детективної діяльності правоохоронних органів України, яка поєднує в собі оперативно-розшуко-

¹ НАЗК виявило порушення в роботі Ситника і НАБУ <<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3384389-nazk-viavilo-porushennia-v-roboti-sitnika-i-nabu.html>> дата звернення 20.06.2022; Брифінг щодо результатів діяльності НАБУ і САП у II другому півріччі 2021 року <<https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3399778-brifing-sodo-rezultativ-dialnosti-nabu-i-sap-u-ii-pivricchi-2021-roku.html>> дата звернення 20.06.2022; Економічний ефект від діяльності НАБУ і САП у I півріччі 2021 року – 1,85 млрд. грн <<https://nabu.gov.ua/news/novyny-ekonomichnyy-efekt-vid-diyalnosti-nabu-i-sap-u-i-pivrichchi-2021-roku-185-mlrd-grn/>> дата звернення 20.06.2022.

ву діяльність та досудове розслідування, в порівнянні з формою досудового провадження, яка включає в себе ОРД та досудове розслідування як окремі види діяльності, є предметом окремого наукового дослідження.

Водночас для підвищення ефективності досудового провадження, виходячи з практики багатьох західних країн, позитивного експерименту МВС щодо впровадження в окремих регіонах інституту детективів¹, на мій погляд, слід реалізувати в майбутньому ідею впровадження у всіх правоохоронних органах замість окремих видів діяльності, якими є ОРД та досудове розслідування, інститут детективів², який поєднає у собі ці два самостійних види діяльності.

При цьому у детективній діяльності слід суттєво удосконалити функцію ОРД, що включає в себе пошук та фіксацію фактичних даних про ознаки злочину. Нагальними залишаються проблема покращення процедури розшуку без якої реформування досудового розслідування не матиме належного ефекту³.

Важливим в цьому контексті є посилення в ОРД попереджувально-профі-

лактичної функції⁴, а також функції кримінального аналізу (аналізу злочинності, аналітичної розвідки)⁵.

Удосконалюючи функціональне призначення ОРД в кримінальному процесі⁶, слід виходити з посилення концепції контролю над злочинністю⁷, що особливо важливо у умовах сучасного рівня злочинності в Україні та світі, а також в умовах воєнного стану в Україні.

Для підвищення ефективності досудового розслідування актуальною залишається й проблема підслідності слідчих/детективів та підвідомчості оперативно-розшукових підрозділів правоохоронних органів⁸, які нерідко замість належного виконання свого функціонального призначення в межах своєї компетенції, нерідко виходять за її межі і замість того, щоб відповідно до чинного законодавства завчасно передавати оперативну інформацію за підвідомчістю (належністю), самі здійснюють оперативно-розшукове документування ознак злочинів, які не відносяться до їх компетенції, відволікаючись від своїх основних функцій й своїми непрофесійними діями нерідко шкодять належному

¹ М С Цуцкірідзе, Кримінальна процесуальна діяльність слідчого: теорія та практика: монографія (вступне слово проф. М А Погорецького) (Київ, Алерта, 2020) 562.

² Враховуючи специфіку діяльності контррозвідувальних підрозділів Служби безпеки України, провадження в цьому органі інституту детективів є проблематичним та потребує окремого наукового дослідження з огляду на ідею вилучення з СБУ функції досудового розслідування, що в умовах воєнного стану, на нашу думку, є недоцільним.

³ М А Погорецький, Без покращення процедури розшуку реформування досудового розслідування не піде на користь (2018) 1–2 *Закон і Бізнес* 1351–1352 <http://zib.com.ua/ua/131462-zaviduvach_kafedri_pravosuddya_knu_mikola_pogoreckiy_reformu.html> дата звернення 20.06.2022.

⁴ Докладно див: М А Погорецький, Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»: проблеми застосування окремих норм (2001) 3 *Вісник Академії правових наук України* 205–213; М А Погорецький, Попередження злочинів засобами оперативно-розшукової діяльності. *Попередження злочинів суб'єктами оперативно-розшукової діяльності*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 груд. 2010 р.) (Харків, Нац. ун-т внутр. справ, 2010) 13–15.

⁵ Реалізація філософії «Intelligence-led Policing» в системі кримінального аналізу Національної поліції України: монографія / О Користін, Б Бутко, Б Денисенко та ін., за заг. ред. О Є Користіна (Київ, «ВАЙТ», 2024) 504.

⁶ Докладно див: М А Погорецький, Концептуальні підходи до боротьби зі злочинністю і захисту прав людини в зарубіжних країнах (2004) 68 *Проблеми законності* 122–131; М А Погорецький, Концепції боротьби зі злочинністю поліції західноєвропейських країн і США та їх реалізація в національному законодавстві і правозастосовній діяльності цих країн. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. Т. VI: Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / відп. ред. В В Коваленко, Є В Моїсєєв, В Я Тацій, Ю С Шемшученко (Київ, Атіка, 2010) 400–402.

⁷ М А Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007) 576.

⁸ М А Погорецький, Підслідність і підвідомчість: проблеми теорії та практики. *Організаційно-правові питання реформування досудового слідства в Україні*: матеріали наук.-практ. конф. (Донецьк, 13 груд. 2002 р.) 103–106; М А Погорецький, В О Гринюк, Визначення прокурором підслідності кримінального провадження (2016) 3 *Вісник кримінального судочинства* 60–68.

й професійному оперативно-розшуковому документуванню таких злочинів, що ускладнює використання його результатів в кримінальному процесі¹.

Порушення правил підслідності та підвідомчості на практиці нерідко пов'язане з намаганням керівників слідчих та оперативних підрозділів створити видимість підвищення своєї ефективності, оскільки в окремих правоохоронних органах встановлені критерії оцінки ефективності діяльності оперативних підрозділів та їх працівників за кількістю відкритих кримінальних проваджень та за кількістю повідомлень про підозру. Порушення правил підслідності та підвідомчості на практиці нерідко пов'язане й з корупційними ризиками.

У цьому контексті невідкладним є:

- а) оптимізація структури органів досудового розслідування та підрозділів правоохоронних органів, які здійснюють ОРД;
- б) укомплектування органів досудового розслідування та підрозділів правоохоронних органів, які здійснюють ОРД кадрами, які б відповідали критеріям компетентності та доброчесності;
- в) оптимізація завантаженості слідчих/детективів, дізнавачів;
- г) забезпечення процесуальних та організаційних гарантій незалежності й самостійності слідчих/детективів, дізнавачів;
- д) підвищення відповідальності процесуальних слідчих/детективів, дізнавачів за вчинені чи допущені ними порушення процесуального законодавства та інше неналежне виконання нами своїх повноважень;
- е) усунення ризиків корумпованості процесуальних слідчих/детективів, дізнавачів та працівників підрозділів правоохоронних органів, які здійснюють ОРД при здійсненні ними своїх повноважень;
- є) посилення громадського контролю за діяльністю органів досудового роз-

слідування; ж) покращення адміністрування органів досудового розслідування та підрозділів правоохоронних органів, які здійснюють ОРД в умовах воєнного стану; з) впровадження електронного документообігу в діяльності органів досудового розслідування, підрозділів правоохоронних органів, які здійснюють ОРД та електронного кримінального провадження з дотриманням вимог таємності.

Виходячи з викладеного, потребує удосконалення й існуюча система кримінальних процесуальних відносин² у досудовому провадженні з урахуванням нинішньої моделі кримінального процесу, визначеної чинним КПК України³.

Щодо проблем удосконалення чинного КПК України, то на сьогодні, зважаючи на обсяг статті, виділимо лише дві із них, які, на мій погляд, є одними із найактуальніших на досудовому розслідуванні і які безпосередньо впливають на кінцеве вирішення кримінальної справи, у тому числі й в суді, зокрема: щодо початку кримінального провадження та щодо доказування на стадії досудового розслідування.

Зі скасуванням у КПК України 2012 року стадії порушення кримінальної справи суттєво змінився порядок відкриття кримінального провадження (ст. 214 КПК України). Проте через відсутність впровадження до чинного КПК впродовж майже десятиліття задекларованих диференціальних форм досудового розслідування, недосконалості редакції ст. 214 КПК, відсутності належного відомчого контролю і прокурорського нагляду проблеми початку кримінального провадження залишаються найбільш спірними та такими, що піддаються критиці як з боку правозастосовців та науковців, так і з боку осіб, які потрапляють у сферу кримінального провадження.

¹ Докладно див: М А Погорецький, Проблеми використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в кримінальному процесі: монографія (Київ, РВВ НА СБУ, 2004) 336; М А Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007) 576.

² М А Погорецький, Кримінально-процесуальні правовідносини: структура і система: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2002) 160.

³ М А Погорецький, Кримінальний процес: поняття та його наукове і практичне значення (2021) 3–4 *Вісник кримінального судочинства* 28–51.

Останнім часом значно збільшилися критичні висловлювання щодо існуючого порядку початку кримінального провадження з боку службових осіб суб'єктів господарювання, який, на їх думку, сприяє незаконному блокуванню правоохоронними органами нормального функціонування підприємств, організацій, установ, що в умовах воєнного стану негативно позначається на наповненні бюджету, на що вказують 75% опитуваних підприємств.

Аналіз висловлених критичних точок зору фахівців на чинну редакцію ст. 214 КПК України дає підстави для висновку, що на сьогодні правниками пропонується три основних підходів до вирішення цієї проблеми.

Перший підхід полягає в тому, щоб відновити стадію порушення кримінального провадження як це було за КПК 1960 р. (дослідча перевірка, тощо – статті 94–100).

Другий підхід полягає в тому, щоб до ст. 214 КПК внести зміни й чітко визначити критерії, яким має відповідати заява про вчинене кримінальне правопорушення для внесення її до ЄРДР.

Третій підхід полягає в запровадженні процедури оскарження внесення відомостей до ЄРДР до слідчого судді, як це було в КПК 1960 р.

На наш погляд жоден із цих підходів не може бути сприйнятий законодавцем. Свої аргументи що цих пропозицій мною вже були висловлені у низці публікацій¹. Проте окремі із них, виходячи з потреб практики та процесуальних гарантій як від необґрунтованого відкриття кримінальних проваджень, так і від незаконних відмов в реєстрації заяв та повідомлень про вчинення кримінальних правопорушень потребують уточнення.

На наш погляд ч. 1 ст. 214 КПК слід доповнити положенням про те, що в поданих заявах та повідомленнях про злочин мають міститися достатні дані про обставини, що можуть свідчити про вчи-

нення кримінального правопорушення.

Підсилення нормативної конструкції почату кримінального провадження, яка міститься у ч. 1 ст. 214 КПК, прикметником «достатні» встановить певний стандарт, який вказуватиме на наявність в заяві (повідомленні) мінімальних ознак складу кримінального правопорушення – суспільна небезпечність, протиправність, що стане на заваді безпідставному внесенню відомостей до ЄРДР у випадку їх відсутності та слугуватиме процесуальним фільтром, якого позбавлений КПК за чинною редакцією ст. 214 КПК.

Частину 3 ст. 214 КПК слід доповнити положенням про те, що у невідкладних випадках до внесення відомостей до ЄРДР окрім проведеного огляду місця події, може бути здійснено також затримання особи у порядку, передбаченому статтями 207 та 208 цього Кодексу, обшук затриманого, тимчасове вилучення майна, виявленого під час затримання особи, та документів, які посвідчують користування спеціальним правом.

Внесення відомостей до ЄРДР здійснюється невідкладно після завершення цих дій, доставлення затриманого до органу досудового розслідування.

Частину 4 ст. 214 КПК слід доповнити положенням про те, що відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, які містять достатні дані про обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, не допускається».

Слід звернути увагу на те, що саме по собі внесення відомостей до ЄРДР є лише умовою для проведення інтрузивних слідчих (розшукових) дій та застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Водночас на практиці поширеним є застосування проникнення до житла чи іншого володіння особи з фактичною метою проведення обшуку без ухвали слідчого судді.

У цьому контексті вважаю доцільним доповнити ст. 233 КПК України

¹ М. А. Погорецький, Початок досудового розслідування: окремі проблемні питання (2015) 1 *Вісник кримінального судочинства* 93–103.

положенням про обмеження кола кримінальних правопорушень при проведенні щодо яких можливо застосування цієї процедури. У провадженнях, пов'язаних з господарською діяльністю (бізнесом), підстава врятування життя людей та безпосереднього переслідування особи є сумнівною, а отже мова може йти лише про врятування майна, що у зазначених провадженнях теж малозастосовне, якщо врятування майна тлумачити саме у аспекті збереження його від знищення. Більше того, різноманітні документи щодо господарської діяльності можливо отримати не лише у суб'єкта господарювання, а й у інших контролюючих органах, відповідних реєстрах тощо.

Незважаючи на те, що чинний КПК України чітко визначив суб'єктів доказування на досудовому провадженні, якими є сторони кримінального провадження (§ 2, § 3) та інші суб'єкти, які мають в кримінальному провадженні свій процесуальний інтерес, а в окремих статтях чинний КПК України, які регламентують доказування на досудовому провадженні, про це чітко зазначається (ст. 3, п. п. 19, 27; ст. 7 ч. 1, п. 15; ст. 20 ч. 1; 22, ч. 2; ст. 42, ч. 2, ч. 3, п. 8, ч. 4, п. 2; ст. 45, ч. 1; ст. 56, ч. 1, п. 3, ч. 2, п. 3, ч. 3, п. 3 та ін.), окремі вітчизняні науковці¹, ігноруючи модель вітчизняного чинного КПК, та інтерпретуючи погляди окремих зарубіжних вчених країн колишнього СРСР – прибічників англійської моделі кримінального процесу, де відсутня стадія досудового розслідування і кримінальний процес починається в суді², продовжують стверджувати, що на досудовому провадженні суб'єкти кримінального провадження оперують не доказами, а матеріалами

кримінального провадження. Така позиція не відповідає, ані чинній моделі вітчизняного кримінального процесу, ані законам логіки та доказування (доведення), ані потребам практики. Така позиція не поділяється більшістю фахівців в галузі кримінального процесуального доказування та юристами-практиками³.

Висновки. Підсумовуючи викладене, зазначу, що більшість проблем з реалізацією чинного КПК, пов'язані, насамперед, не з недосконалістю його процесуальних норм чи окремих інститутів, як помилково, на мою думку, вважають багато правників, а, передусім, – з незавершеністю реформи усієї системи кримінальної юстиції і кожного з її суб'єктів (структурних елементів): суду, прокуратури, органів досудового розслідування, адвокатури, зокрема, які в механізмі реалізації норм чинного КПК України при досягненні мети та виконанні завдань кримінального провадження, як невід'ємні взаємопов'язані елементи цілісної системи, відіграють ключову роль.

Розбудовуючи України як правову демократичну державу, в основі діяльності якої має бути принцип верховенства права, що відповідає ідеології справедливості, слід дбати, насамперед, про створення високопрофесійної ефективної системи кримінальної юстиції, діяльність якої ґрунтується на верховенстві права. Без такої системи кримінальної юстиції жодні зміни та доповнення до чинного КПК України і навіть його заміна на іншу модель кримінального процесу не дадуть бажаного результату.

Слід зупинити безсистемну й перманентну зміну кримінального процесуального законодавства, яка негативно

¹ В П Гмирко, Кримінально-процесуальні докази: поняття, структура, характеристика, класифікація (Дніпропетровськ, Акад. митн. Служби України, 2002) 63; В Гмирко, Кримінально-судові докази: юридичне поняття чи дефініція (2014) 10 *Право України* 26–35.

² Докладно див: М А Погорецький, Кримінальний процес: поняття та його наукове і практичне значення (2021) 3–4 *Вісник кримінального судочинства* 28–31.

³ М А Погорецький, Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія (Харків, Арсіс ЛТД, 2007) 465; М А Погорецький, Докази у кримінальному процесі: проблемні питання (2011) 1 (3) *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»* <<https://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n1/11praprr.pdf>> дата звернення 22.06.2022; М Погорецький, Теорія кримінального процесуального доказування: проблемні питання (2014) 10 *Право України* 12–25; М А Погорецький, Нова концепція кримінального процесуального доказування (2015) 3 *Вісник кримінального судочинства України* 63–79.

впливає на кримінальну процесуальну політику держави й не сприяє належному рівню якості здійснення правосуддя у сфері кримінальної юстиції, доступу до правосуддя, підриває авторитет у суспільстві до кримінальної процесуальної політики держави, викликає до неї недовіру громадянськості.

Будь-які доповнення чи зміни до чинного КПК України мають бути науково-обґрунтованими та відповідати потребам практики, а також створювати гарантії прав усіх учасників кримінального провадження.

REFERENCES

LIST OF LEGAL DOCUMENTS

LEGISLATION

1. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 № 254к/96-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>> data zvernennia 16.06.2022 [in Ukrainian].
2. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod [Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms] (z protokolamy) (Ievropeiska konventsiiia z prav liudyny). Rada Yevropy; Konventsiiia, Mizhnarodnyi dokument, Protokol vid 04.11.1950 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text> data zvernennia 14.06.2022 [in Ukrainian].
3. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro sudoustrii i status suddiv» ta deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo diialnosti orhaniv suddivskoho vriaduvannia» [On amendments to the Law of Ukraine «On the Judiciary and the Status of Judges» and some laws of Ukraine regarding the activities of judicial governance bodies] Zakon Ukrainy vid 07.11.2019 № <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/193-20#Text>> data zvernennia 18.06.2022 [in Ukrainian].
4. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv vidnosno diialnosti Heneralnoi prokuratury Ukrainy [On making changes to some legislative acts regarding the activities of the General Prosecutor's Office of Ukraine] Zakon Ukrainy vid 11.05.2016 r. № 4645 <https://ips.ligazakon.net/document/view/jh31100a?an=14&ed=2016_05_11> data zvernennia 18.06.2022 [in Ukrainian].
5. Yevropeiska sotsialna khartiia (perehliana) [European Social Charter (revised)] Rada Yevropy; Khartiia, Mizhnarodnyi dokument vid 03.05.1996 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text> data zvernennia 14.06.2022 [in Ukrainian].

BIBLIOGRAPHY

ARTICLES

6. Pohoretskyi M A, Zakon Ukrainy «Pro operativno-rozshukovu-diialnist»: problemy zastosuvannia okremykh norm [The Law of Ukraine «On Operative-Investigative Activities»: problems of application of certain norms] (2001) 3 *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy* 205–213 [in Ukrainian].
7. Pohoretskyi M A, Kontseptualni pidkhody do borotby zi zlochynnistiu i zakhystu prav liudyny v zarubiznykh krainakh [Conceptual approaches to fighting crime and protecting human rights in foreign countries] (2004) 68 *Problemy zakonnosti* 122–131 [in Ukrainian].
8. Hmyrko V, Kryminalno-sudovi dokazy: yurydychne poniattia chy definitsiia [Forensic evidence: legal concept or definition] (2014) 10 *Pravo Ukrainy* 26–35 [in Ukrainian].
9. Pohoretskyi M A, Orhanizovana zlochynnist: tendentsii rozvytku ta zakhody protydii [Organized crime: development trends and countermeasures] (2007) 16 *Borotba z orhanizovanoi zlochynnistiu i koruptsiiei (teoriia i praktyka)* 99–110 [in Ukrainian].
10. Pohoretskyi M A, Novyi KPK Ukrainy: politychni, teoretychni ta yurydychni pytannia [The new Communist Party of Ukraine: political, theoretical and legal issues] (2009) 2 *Pravo Ukrainy* 29–35 [in Ukrainian].
11. Pohoretskyi M A, Novyi KPK Ukrainy povynen gruntuvatsia na yevropeyskykh standartakh i natsionalnykh tradytsiiakh [The new CPC of Ukraine should be based on European standards and national traditions] (2010) 3 *Borotba z orhanizovanoi zlochynnistiu i koruptsiiei (teoriia i praktyka)* 241–250 [in Ukrainian].
12. Pohoretskyi M A, Novely proektu novoho KPK Ukrainy i problemy yikh realizatsii u pravozastosovnii diialnosti [Amendments to the project of the new Criminal Procedure Code of Ukraine and the problems of their implementation in law enforcement activities] (2012) 1 (27) *Borotba z orhanizovanoi zlochynnistiu i koruptsiiei (teoriia i praktyka)* 208–216 [in Ukrainian].

13. Pohoretskyi M A, P'iat rokiv chynnosti kryminalnoho protsesualnoho kodeksu: uroky dlia pravotvorchoi diialnosti [Five years of the Criminal Procedure Code: lessons for law-making] (2017) 3 *Visnyk kryminalnoho sudochynstva* 11–27 [in Ukrainian].
14. Pohoretskyi M A, Hrytsenko I S, Pravo na spravedlyvyi sud [The right to a fair trial] (2012) 91 *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Yurydychni nauky* 4–7 [in Ukrainian].
15. Pohoretskyi M A, Yanovska O H, Vidkrytist ta prozorist sudovoï systemy: problemy realizatsii mizhnarodnykh standartiv v Ukraini [Openness and transparency of the judicial system: problems of implementation of international standards in Ukraine] (2013) 3 *Pravo i hromadske suspilstvo* <<http://lcslaw.knu.ua/2013–2.pdf>> data zvernennia 16.06.2022 [in Ukrainian].
16. Pohoretskyi M A, Hrytsenko I S, Sudova vlada v Ukraini: do vyznachennia poniattia [Judiciary in Ukraine: to the definition of the concept] (2012) 2 *Pravo i suspilstvo* 23–27 [in Ukrainian].
17. Pohoretskyi M, Prokuror u kryminalnomu protsesi: shchodo vyznachennia funkttsii [A prosecutor in a criminal trial: regarding the definition of functions] (2015) 6 *Pravo Ukrainy* 86–95 [in Ukrainian].
18. Pohoretskyi M A, Prokurorskyi nahliad za operatyvno-rozshukovoiu diialnistiu [Prosecutor's supervision of operational and investigative activities] (2000) 10 *Visnyk Un-tu vnutr. sprav* 117–125 [in Ukrainian].
19. Pohoretskyi M A, Sukhachova I O, Prokurorskyi nahliad za zakonnistiu vykorystannia materialiv operatyvno-rozshukovoi diialnosti na dosudovykh stadiakh kryminalnoho protsesu [Prosecutor's supervision over the legality of the use of materials of operational and investigative activities at the pre-trial stages of the criminal process] (2010) 4 *Visnyk Akad. prokuratury* 64–70 [in Ukrainian].
20. Pohoretskyi M A, Ob'iekt i predmet prokurorskoho nahliadu za operatyvno-rozshukovoiu diialnistiu [The object and subject of the prosecutor's supervision of operational and investigative activities] (2002) 12 *Pidpryemnytstvo, hospodarstvo i pravo* 127–130 [in Ukrainian].
21. Pohoretskyi M A, Sudovy kontrol i prokurorskyi nahliad za vykorystanniam protokoliv operatyvno-rozshukovykh zakhodiv yak dokaziv u kryminalnomu protsesi [Judicial control and prosecutor's supervision over the use of protocols of operative and investigative measures as evidence in criminal proceedings] (2003) 2 *Visnyk Verkhovnoho Sudu Ukrainy* 32–38 [in Ukrainian].
22. Pohoretskyi M, Prokuror u kryminalnomu protsesi: shchodo vyznachennia funkttsii [A prosecutor in a criminal trial: regarding the definition of functions] (2015) 6 *Pravo Ukrainy* 86–95 [in Ukrainian].
23. Pohoretskyi M A, Kushneryk Yu A, Protsesualne kerivnytstvo provadzhenniam slidchykh (rozshukovykh) dii pid chas dosudovoho rozsliduvannia hrabezliv ta rozboiv [Procedural management of investigative (search) actions during the pre-trial investigation of robberies and robberies] (2014) 1 (6) *Pravo i hromadske suspilstvo* <<http://lcslaw.knu.ua/2014–1.pdf>> data zvernennia 18.06.2022 [in Ukrainian].
24. Pohoretskyi M A, Dopusk advokata yak zakhysnyka do uchasti u kryminalnykh spravakh, materialy yakych stanovliat derzhavnu taïemnyt'siu [Admission of a lawyer as a defender to participate in criminal cases, the materials of which constitute a state secret] (2009) 3 (59) *Visnyk Akad. pravovykh nauk* 209–220 [in Ukrainian].
25. Pohoretskyi M A, Pohoretskyi M M, Harantii advokatskoi taïemnyt'si u rishenniakh Yevropeiskoho sudu z prav liudyny ta yikh implementatsiinyi vplyv na kryminalne protsesualne zakonodavstvo Ukrainy i pravozastosovnu praktyku [Guarantees of attorney confidentiality in decisions of the European Court of Human Rights and their implementation impact on the criminal procedural legislation of Ukraine and law enforcement practice] (2016) 2 *Visnyk kryminalnoho sudochynstva* 77–87 [in Ukrainian].
26. Pohoretskyi M A, Poniattia kryminalno-protsesualnykh harantii [The concept of criminal procedural guarantees] (2014) 2 (10) *Chasopys Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriia: Pravo* <<http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14pmakph.pdf>> data zvernennia 20.06.2022 [in Ukrainian].
27. Pohoretskyi M A, Bez pokrashchennia protsedury rozshuku reformuvannia dosudovoho rozsliduvannia ne pide na koryst [Without improving the search procedure, the reform of the pre-trial investigation will not be beneficial] (2018) 1–2 *Zakon i Biznes* 1351–1352 <http://zib.com.ua/ua/131462-zaviduvach_kafedri_pravosuddya_knu_mikola_pogoreckiy_reformu.html> [in Ukrainian].
28. Pohoretskyi M A, Dokazy u kryminalnomu protsesi: problemni pytannia [Evidence in criminal proceedings: problematic issues] (2011) 1 (3) *Chasopys Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriia «Pravo»* <<https://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n1/11pmapp.pdf>> data zvernennia 22.06.2022 [in Ukrainian].
29. Pohoretskyi M, Teoriia kryminalnoho protsesualnoho dokazuvannia: problemni pytannia [Theory of criminal procedural evidence: problematic issues] (2014) 10 *Pravo Ukrainy* 12–25 [in Ukrainian].
30. Pohoretskyi M A, Nova kontseptsiiia kryminalnoho protsesualnoho dokazuvannia [A new concept of criminal procedural evidence] (2015) 3 *Visnyk kryminalnoho sudochynstva Ukrainy* 63–79 [in Ukrainian].
31. Yevropeiska komisiia «Za demokraciiu cherez pravo» (Venetsiiska komisiia) [European Commission «For Democracy through Law» (Venice Commission). Rule of Law] Verkhovenstvo prava: dopovid, skhvalena

Venetsiiskoïu Komisiïeu na 86-mu plenarnomu zasidanni (Venetsiia, 25–26 bereznia 2011 roku) 10 *Pravo Ukrainy* 168–184 [in Ukrainian].

AUTHORED BOOKS

32. Hmyrko V P, *Kryminalno-protsesualni dokazy: poniattia, struktura, kharakterystyka, klasyfikatsiia* [Criminal procedural evidence: concept, structure, characteristics, classification] (Dnipropetrovsk, Akad. mytn. Sluzhby Ukrainy, 2002) 63 [in Ukrainian].
33. Pohoretskyi M A, *Problemy vykorystannia materialiv operatyvno-rozshukovoi diialnosti v kryminalnomu protsesi* [Problems of using the materials of operational and investigative activities in the criminal process] (Kyiv, RVV NA SBU, 2004) 336 [in Ukrainian].
34. *Natsionalnoi politsii Ukrainy* [Implementation of the «Intelligence-led Policing» philosophy in the criminal analysis system of the National Police of Ukraine] / Korystin O, Butko B, Denysenko B ta in., za hr. ed. O Ye Korystina (Kyiv, «VAIT», 2024) 504 [in Ukrainian].
35. Pohoretskyi M A, Yanovska O H, *Advokatura Ukrainy* [Bar of Ukraine] (Kyiv, Yurinkom Inter, 2014) 245 [in Ukrainian].
36. Pohoretskyi M A, *Funktsionalne pryznachennia operatyvno-rozshukovoi diialnosti u kryminalnomu protsesi* [Functional assignment of investigative activity in the criminal process] (Kharkiv, Arsis LTD, 2007) 576 [in Ukrainian].
37. Pohoretskyi M A, *Kontseptsii borotby zi zlochynnistiu politsii zakhidnoievropeiskyykh krain i SSHA ta yikh realizatsiia v natsionalnomu zakonodavstvi i pravozastosovnii diialnosti tsykh krain* [Crime fighting concepts of the police of Western European countries and the USA and their implementation in the national legislation and law enforcement activities of these countries] *Mizhnarodna politseiska entsyklopediia: u 10 t. T. VI: Operatyvno-rozshukova diialnist politsii (militsii) / vidp. red. Kovalenko V V, Moiseiev Ye V, Tatsii V Ya, Shemshuchenko Yu S* (Kyiv, Atika, 2010) 402 [in Ukrainian].
38. Pohoretskyi M A, *Kryminalno-protsesualni pravovidnosyny: struktura i sistema* [Criminal procedural legal relations: structure and system] (Kharkiv, Arsis LTD, 2002) 160 [in Ukrainian].
39. Tsutskiridze M S, *Kryminalna protsesualna diialnist slidchoho: teoriia ta praktyka* [Criminal procedural activity of the investigator: theory and practice] (vstupne slovo prof. M A Pohoretskoho) (Kyiv, Alerta, 2020) 562 [in Ukrainian].
40. *Zakon Ukrainy «Pro advokaturu ta advokatsku diialnist»: naukovo-praktychnyi komentar* [The Law of Ukraine «On Advocacy and Advocacy»: a scientific and practical commentary] / Pohoretskyi M A, Khotynska-Nor O Z, Yanovska O H ta in.; za hr. ed. Pohoretskoho M A (Kyiv, Alerta, 2019) 267 [in Ukrainian].

CONFERENCE PAPERS

41. Pohoretskyi M A, *Dostup do pravosuddia u praktytsi Yevropeiskoho sudu z prav liudyny* [Access to justice in the practice of the European Court of Human Rights] *Orhanizatsiia roboty ta administruvannia v hospodarskykh sudakh Ukrainy: materialy naukovo-praktychnoi konferentsii* (m. Kharkiv, 23–34 kvitnia) (Kharkiv, 2013) 123–129 [in Ukrainian].
42. Pohoretskyi M A, *Povnovazhennia prokurora pry zdiisnenni nahliadu za operatyvno-rozshukovoiu diialnistiu* [Powers of the prosecutor in the supervision of operational and investigative activities] *Reformuvannia orhaniv prokuratury Ukrainy: problemy i perspektyvy: materialy. mizhn. nauk.–prakt. konf. (2–3 zhovt. 2006 r., Kyiv, Vyd-vo Hen. prokuratury Ukrainy)* (Akad. prokuratury Ukrainy, 2007) 124–127 [in Ukrainian].
43. Pohoretskyi M A, *Poperedzhennia zlochyniv zasobamy operatyvno-rozshukovoi diialnosti* [Prevention of crimes by means of operational and investigative activities] *Poperedzhennia zlochyniv sub'iektamy operatyvno-rozshukovoi diialnosti: materialy nauk.–prakt. konf. (m. Kharkiv, 17 hrud. 2010 r.)* (Kharkiv, Nats. un-t vnutr. sprav, 2010) 13–15 [in Ukrainian].
44. Pohoretskyi M A, *Podslidnist i pidvidomchist: problemy teorii ta praktyky* [Subsidiarity and sub-department: problems of theory and practice] *Orhanizatsiino-pravovi pytannia reformuvannia dosudovoho slidstva v Ukraini: materialy nauk.–prakt. konf. (Donetsk, 13 hrud. 2002 r.)* 103–106 [in Ukrainian].
45. Pohoretskyi M A, *Novely proektu novoho KPK Ukrainy shchodo stadii dosudovoho rozsliduvannia y zakhody zabezpechennia yikh realizatsii v pravozastosovnii diialnosti* [Amendments to the draft of the new Criminal Procedure Code of Ukraine regarding the stage of pre-trial investigation and measures to ensure their implementation in law enforcement activities] *Problemy formuvannia kryminalnoho protsesualnoho zakonodavstva Ukrainy v konteksti yevropeiskyykh standartiv: tezy dopovidei ta povidomlen naukovooho seminaru* (13 bereznia 2012 r., m. Kyiv) (Kharkiv, Vydavets D V Stokov, 2012) 12–17 [in Ukrainian].

WEBSITES

46. Bryfinh shchodo rezultativ diialnosti NABU i SAP u II druhomu pivrichchi 2021 roku [Briefing on the results of NABU and SAP activities in the II second half of 2021] <<https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3399778-brifing-sodo-rezultativ-dialnosti-nabu-i-sap-u-ii-pivricchi-2021-roku.html>> data zvernennia 20.06.2022 [in Ukrainian].
47. Bill of Rights <https://avalon.law.yale.edu/17th_century/england.asp> (1689) data zvernennia 14.06.2022 [in Ukrainian].
48. Dyv: Institute of Slowly and Painfully Working Out the Surprisingly Obvious <<https://konstantinus.com/articles/z-poganimi-zakonami-i-dobrimi-chinovni/>> data zvernennia 20.06.2022 [in Ukrainian].
49. Ekonomichnyi efekt vid diialnosti NABU i SAP u I pivrichchi 2021 roku – 1,85 mlrd hrn [The economic effect of NABU and SAP activities in the first half of 2021 – UAH 1.85 billion] <<https://nabu.gov.ua/news/novyny-ekonomichnyy-efekt-vid-diyalnosti-nabu-i-sap-u-i-pivrichchi-2021-roku-185-mlrd-grn/>> data zvernennia 20.06.2022 [in Ukrainian].
50. NAZK vyявило porushennia v roboti Sytnyka i NABU [NASK found a violation in the work of Sytnyk and NABU] <<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3384389-nazk-viavilo-porusenna-v-roboti-sitnika-i-nabu.html>> data zvernennia 20.06.2022 [in Ukrainian].
51. Oksiuta T, Vykonavcha ta zakonodavcha hilkly vldy maiut unykaty krytyky, yaka mozhe pidirvaty nezalezhnist sudu [The executive and legislative branches of government should avoid criticism that could undermine the independence of the judiciary] <https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/shchorichna_dopovid_za_2017_rik_.pdf> data zvernennia 18.06.2022 [in Ukrainian].
52. Magna Carta <<https://www.nationalarchives.gov.uk/education/resources/magna-carta/british-library-magna-carta-1215-runnymede/>> (1215) *Velyka khartiia volnosti* data zvernennia: 14.06.2022 [in Ukrainian].
53. Rule of law <<https://www.britannica.com/topic/rule-of-law>> *Definition, Implications, Significance, & Facts. Encyclopedia Britannica* data zvernennia 14.06.2022 [in Ukrainian].

Pohoretskyi M.A.

Doctor in Law, Professor,

*Vice-Rector for Scientific and Pedagogical Work
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

ORCID ID: 0000-0003-0936-0929

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2022.1-2/72-90>

THE CRIMINAL PROCEDURE CODE OF UKRAINE: REALITY AND ILLUSIONS (UNTILL THE 10TH ANNIVERSARY OF ITS ENTRY INTO FORCE)

Abstract. *The article is devoted to the study of problematic theoretical and practical issues of functioning of the current CPC of Ukraine during the decade since its entry into force.*

The article proves that most of the problems with the implementation of the current CPC are primarily related not to the imperfection of its procedural rules or individual institutions, but, first of all, to the incompleteness of the reform of the entire criminal justice system and each of its subjects (structural elements): court, prosecutor's office, pre-trial investigation bodies, and the Bar, in particular, which play a key role in the mechanism of implementation of the current CPC of Ukraine in achieving the goals and objectives of criminal proceedings, as integral interrelated elements of the integral system.

The author emphasizes that while developing Ukraine as a rule-of-law democratic state, which should be based on the rule of law and comply with the ideology of justice, one should first of all take care of creating a highly professional and efficient criminal justice system based on the rule of law. Without such a criminal justice system, no changes and additions to the current CPC of Ukraine and even its replacement with another model of criminal procedure will yield the desired result.

Based on a systematic analysis of the activities of criminal justice agencies and the identified shortcomings in their functioning, the author proposes organizational and legal changes to improve their activities: optimization of the structure; staffing with qualified prosecutors who would meet the criteria of competence and integrity; optimization of workload; ensuring procedural and organization-

al guarantees of independence; increasing responsibility for violations of procedural legislation and other improper performance of their duties.

It is proposed to stop the unsystematic and permanent changes to criminal procedural legislation, which negatively affects the criminal procedural policy of the state and does not contribute to the proper level of quality of administration of justice in the field of criminal justice, access to justice, undermines the credibility of the state's criminal procedural policy in society, and causes public distrust.

It is noted that amendments or changes to the current CPC of Ukraine should be scientifically based and meet the needs of practice, and also create guarantees of the rights of all participants to criminal proceedings.

In order to increase the effectiveness of certain provisions and institutions of the current CPC, the author substantiates the need for amendments and additions to certain provisions thereof, in particular, Articles 214 and 233 of the CPC of Ukraine.

It is proved that at the pre-trial investigation stage, the parties to criminal proceedings, substantiating their legal positions, operate with evidence.

Keywords: *court, prosecutor, investigator, coroner, detective, detective, operational and investigative activities, defense counsel, evidence, proof.*